

Boekbesprekingen

S.P.M. Nossent

Een beweeglijke psyche. Over epigenese bij baby's

Academisch proefschrift Universiteit Utrecht. Uitgeverij Kok Agora, Kampen, 1995, 363 pagina's, f 59,50, ISBN 90-391-0644-4.

'In dit boek wordt een fundamentele vraag in de ontwikkelingspsychologie behandeld'. Zo begint de samenvatting van dit proefschrift die samen met de stellingen voor de promotie los bijgeleverd werd. Die fundamentele vraag luidt: 'Hoeveel ruimte is er in de ontwikkelingspsychologische theorievorming voor de constatering dat mensen in staat zijn nieuwe gedragspatronen, nieuwe ideeën en gevoelens, nieuwe manieren van functioneren te ontwikkelen? Hoe dynamisch of historisch zijn de theorieën en verklaringen in de ontwikkelingspsychologie en welke bijdrage kunnen consequent epigenetische verklaringen leveren?' 'Psychische epigenese' verwijst hier naar het verschijnsel dat er nieuwe ontwikkelingen zijn in gedachten, gevoelens, gedragingen van de individuele persoon, van een bepaalde groep mensen of van de mensheid als geheel. Vanuit deze vragen en haar eigen psychogenetisch standpunt bekijkt de auteur kritisch het veld van theorieën t.a.v. de kinderlijke ontwikkeling, laat zien wat er aan bruikbaar overblijft van die zo vaak heterogene theorieën en weet tegelijk in haar eigen onderzoek te laten zien dat vanuit de door haar gecreëerde ruimte dynamischer, creatiever en dichter bij het gewone leven staand onderzoek mogelijk is.

In deze recensie wordt eerst aanduidenderwijs iets over de inhoud van het boek gezegd. Vervolgens wordt aangegeven waarom het een belangrijke bijdrage is aan de Nederlandstalige ontwikkelingspsychologie. Tot slot worden er een paar kritische aantekeningen gemaakt, niet om de waardering in te perken maar veel eerder om er toe bij te dragen dat de discussie verder gaat.

Na een inleiding (hoofdstuk 1) waarin de, ook historische, context neergezet wordt, volgt deel I; hoofdstuk 2, Epigenese als een vorm van zelforganisatie, waarin Piagets bijdrage kritisch behandeld wordt. Hoofdstuk 3 gaat over de psychische ontwikkeling als internali-

satie van sociale interacties, waarbij uiteraard Vygotskij veel aandacht krijgt. In hoofdstuk 4 wordt dan een synthese voorgesteld in termen van coacties op verschillende organisatie-niveaus. Daarmee wordt bereikt dat de nieuwvorming van structuren en functies niet meer deterministisch voorgeprogrammeerd gezien kan worden, maar open naar een niet voorspelbare toekomst. Nadat aldus het theoretisch grondwerk gedaan is, wordt in deel II de algemene doelstelling nader uitgewerkt voor een deelsterrein: theorievorming over en onderzoek naar de psychische ontwikkeling van baby's en hun ouders.

In hoofdstuk 5 wordt de epigenese in de klassieke babytheorie behandeld. In een vrij compleet overzicht over bestaande theorieën komen in historisch perspectief alle grote mannen aan bod: Watson, Freud, Piaget, Bowlby. Haar conclusie: aanleg en omgeving blijven bij hen onafhankelijke grootheden, een van de dualismen die overwonnen dient te worden. Hoofdstuk 6 vat onder de treffende titel 'De competente baby' recent onderzoek samen, waarbij terecht aandacht gegeven wordt aan de activiteiten van 'de prenatale baby'. Hoofdstuk 7 bespreekt de omgang met de baby, waarbij wederzijdse communicatie en de zorgrelatie aandacht krijgen.

De epigenese in recent baby-onderzoek, hoofdstuk 8, laat zien dat een dynamischer en historisch meer verantwoorde theorie mogelijk is. Deel III: De vruchtbaarheid van epigenetische babytheorie, begint met hoofdstuk 9, dat laat zien dat in dit perspectief tijd- en contextgebonden patronen van psychische ontwikkeling beschreven kunnen worden, en dat babywetenschap en ouderschapscultuur elkaar constructief beïnvloeden. In de hoofdstukken 10 en 11 worden dan de resultaten van een eigen kleinschalig 'exploratief' onderzoek gebruikt om nieuwe epigenetische begrippen te ontwikkelen, waarbij 'patroonvormen' als psychologisch het meest kenmerkende wordt ingevoerd. Daarna komen aan de orde: het bepalen van zorghoudingen, toeschrijven en wederzijds creëren. In het afsluitende twaalfde hoofdstuk wordt dan alles nogmaals op een rijtje gezet en de balans opgemaakt. Een eruit springend voordeel van de benadering is dat reductionistische en dualistische verklaringen vermeden kunnen worden. Mogelijke nadelen

hiervan zijn theoretische onbepaaldheid, breedheid van behandelingsperspectieven bij ontwikkelingsproblemen en methodologische bezinning die tot een impasse in het onderzoek kan leiden. Heldere bijlagen over de methodologische verantwoording, de manier van interviewen en de gebruikte temperamentsvragenlijst sluiten dan af.

Deze samenvatting doet slechts ten dele recht aan de uiterst zorgvuldige werkwijze van de auteur. Duidelijke opbouw, een goede contextuele, actuele en historische plaatsbepaling van het thema en een heldere schrijfstijl maken dit boek tot een plezier voor de lezer. Het betoog is haast overal overtuigend: men bemerkt dat de auteur haar veld goed beheerst. Terwijl dat veld nogal eens aanleiding geeft tot elkaar verketterende onbillijke partijdigheid en simplistische partijdigheid, is het haar gelukt haar overtuigingskracht te ontlenen aan de kracht van haar argumenten. En dat alles in een taal die een ontwikkelde leek kan lezen. Zo is haar behandeling van de *infameuze* kwestie van 'nature and nurture' voorbeeldig. 'Organisme' en 'omgeving' zijn niet te beschouwen 'als autonome entiteiten' (p. 55); het zijn niet 'twee typen oorzaken' die 'onafhankelijk van elkaar werkzaam zijn: ze reguleren elkaars werking voortdurend' (p. 57). In haar afsluitende oordeel over Piaget en Vygotskij heeft ze haarscherp een van de gronden voor haar oordeel aangegeven: 'pas wanneer dit streven naar unicausale principes wordt opgegeven ontstaat mijns inziens uitzicht op een historische of consequent epigenetische ontwikkelingstheorie over psychische processen.'

Haar eigen onderzoek laat overtuigend zien dat haar 'dynamiserende' aanpak werkt. Zij laat ons a.h.w. zelf mee ontdekken dat baby én ouders samen met elkaar 'groeien' en in elk geval deels 'anders' groeien. Met andere woorden, de baby's maken niet een voorgeprogrammeerde lineaire ontwikkeling door, die door ouders en anderen eromheen slechts bevordert of geremd kan worden. Geen quasi-gefixeerde wereld waarbinnen baby's mens worden: ontwikkeling is open. Nossent rekent af met de in de leerpraktijk tot voor kort overheersende visie van voorspelbare, gedetermineerde ontwikkeling. Dit boek zou met recht en reden in de plaats kunnen komen van de

handboeken ontwikkelingspsychologie, die te vaak hapklare diepvriesmaaltijden geven. Hier zouden studenten door haar helder overzicht van conflicterende theorieën de discussie zelf kunnen volgen vanuit een duidelijk formulerende, actieve veldonderzoeker die weet waarover zij praat.

Natuurlijk roept zo'n brede studie ook vragen en kritiek op, uiteraard vooral bepaald door het perspectief van de recensent en – naar we hopen – het perspectief van de lezers. De schrijfster meent dat haar aanpak 'interdisciplinair' onderzoek bevordert. Terecht! Maar dat geldt dan toch niet alleen biologie, sociologie en antropologie (p. 258). Was de schrijfster opgegroeid in een meer 'pedagogisch' geïntereerde ontwikkelingspsychologische traditie, dan was haar niet ontgaan dat Stern in de kwestie van natuur en omgeving al duidelijk 'der Grundsatz der Konvergenz' aanhangt. Dan is aanleg geen predestinatie, maar speelruimte voor de toekomst en binnen die speelruimte is opvoeding en omgeving actief om de feitelijke ontwikkeling mogelijk te maken, die voor hem gestuwd wordt door de persoon die zich wil ontwikkelen (W. Stern, *Psychologie der frühen Kindheit, bis zum sechsten Lebensjahre*, Leipzig, 1921, 2 Auflage, 17-23). Daarnaast zou Langevelds kritiek op Piaget haar niet ontgaan zijn: die stemt in hoge mate met de hare overeen! Ook ontbrak in haar discussie een boek dat haar zeer zeker geholpen had, van Diane E. Eyer, *Mother-Infant Bonding, a scientific Fiction*, Yale University Press, New Haven, 1992.

Zo baanbrekend als de inhoud van Nossents boek en onderzoek is, zo *traditioneel* is de verantwoording van haar methodologie. Ze noemt haar onderzoek 'exploratief' (p. 269); dat moet dan wel in tegenstelling met 'gewoon' experimenteel of anderszins hypothese-toetsend onderzoek zijn?

Maar als men, zoals de auteur, terecht meent dat we behoefte hebben aan een historische psychologie, dan is toch elk onderzoek 'exploratief'? Hier wreekt zich dat nog steeds Popper als de filosoof wordt gezien. Maar er is nu na de tijd van Popper toch echt wel het een en ander gebeurd. Na Feyerabend, Kuhn, Lakatos (leerlingen van Popper, die uiteindelijk de meester achter zich lieten) en meer recent Margolis (J. Margolis, *The Flux of His-*

tory and the Flux of Science, University of California Press, Berkeley, 1993) is er geen reden meer om angst te hebben voor 'relativisme' (o.a. p. 266). Onze kennis is simpelweg altijd lokaal en vanuit een, noodzakelijk, beperkt perspectief. Soms lijkt de auteur dat onbekommerd ook te denken, soms kruipt ze terug naar niet meer houdbare angst voor het postmodernisme. Heeft dat er haar ook toe gebracht die vreemde temperamentsvragenlijst te gebruiken, of is dat de schuld van de promotoren? Immers als er al zoiets als temperament zou bestaan, is het slecht te meten. En als men het zou meten dan kan men toch niet toestaan dat een aantal 'van 16 tot 2' (p. 271) van 30 vragen de eerste keer niet beantwoord worden; de relatieve waarden van de cijfers lijken me dan niet meer statistisch bruikbaar. Het allervreemdste lijkt me hier dat dit niet beantwoorden dan in de tabellen niet terug te vinden is (o.a. p. 276). Nee, het allervreemdste is dat deze vragenlijsten toch niets toevoegen aan wat de vraaggesprekken opleveren. Een, althans voor de recensent, onbegrijpelijke opmerking is dat haar 'methodologische herbezinning' zou kunnen leiden tot een impasse in het onderzoek, 'bij gebrek aan geschikte methoden'; immers niet alleen in de sociologie (ethnomethodologie, enz.) maar ook in de psychologie en de pedagogiek zijn er mensen - ik weet uit een andere traditie - die al jaren dit type onderzoek doen (vgl. W. Lippitz, *Phänomenologische Studien in der Pädagogik*, Deutscher Studien Verlag, Weinheim, 1993).

En het allerbeste werk dat zich aan elk methodenkorset onttrekt is uit de dertiger jaren: James Agee en Walker Evans, *Laat ons nu vermaarde mannen prijzen* (Amsterdam, Bert Bakker, 1991, vert. F. van Dixhoorn, oorspr. 1939). Zij laten zien dat rigoreuze precisie en geëngageerde nabijheid kunnen samengaan, en dat methoden steeds opnieuw uitgevonden en verantwoord kunnen worden.

Afsluitend: de auteur schreef een zeer waardevolle studie, bruikbaar en vernieuwend; we wensen haar toe onversaagd, en nog een tijdje radicaler door te gaan.

A.J. Beekman

M. Luna Rubio

Leerlingbegeleiding: wens en werkelijkheid

Garant, Leuven/Apeldoorn 1996

327 pagina's f 68,50 ISBN 90 5350 508 3

Een uur later naar school en dus wat langer uitslapen, dat is mijn voornaamste herinnering aan een mentoruur. Aan het begin van de jaren tachtig zat ik in de brugklas. Op het rooster stond een dergelijk uur, maar dat werd bijna nooit ingevuld. Bij mijn weten had ik na de brugklas geen mentor meer, en contact met andere leerlingbegeleiders, zoals een decaan of een vertrouwenspersoon, kwam zelden voor. Uit onderzoek van Hüpscher-Post (1983) en Bakker (1986) blijkt dat de inzet van een docent voor leerlingbegeleiding destijds een persoonlijke keuze was, die niet of slechts gedeeltelijk werd gehonoreerd met taakuren. Op de overgrote meerderheid van scholen in het voortgezet onderwijs was geen sprake van een structurele aanpak van de leerlingbegeleiding.

Door de invoering van de basisvorming heeft leerlingbegeleiding, en dan met name het mentoraat, meer aandacht gekregen, omdat bijvoorbeeld leerlingen al vanaf de eerste klas moeten worden begeleid bij het maken van keuzen, bij het ontdekken van wat ze willen, wat ze kunnen en het leggen van een verband tussen de verschillende schoolvakken en de beroepenwereld waar ze ooit terecht komen. In de wet staat echter niet voorgeschreven dat scholen studielessen, mentoruren of beroepsoriëntatie moeten geven, maar de meeste scholen gebruiken tegenwoordig een deel van hun zogeheten vrije ruimte voor dergelijke lessen.

Binnèn de, inmiddels opgeheven, Sectie Leerlingbegeleiding van de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Utrecht, begon Luna Rubio in 1989 met een onderzoek naar de activiteiten van de leerlingbegeleider. Voor het onderzoek werden drie doelen geformuleerd: het ontwikkelen van een instrument voor het meten van de activiteiten van leerlingbegeleiders, het ontwikkelen van indicatoren voor het meten van de effectiviteit van leerlingbegeleiding, en het analyseren van de opleiding Leerlingbegeleiding/Schooldecaan aan de hand van de twee eerdere fasen. Dit profefschrift heeft slechts betrekking op de eer-

ste doelstelling. Aan de andere doelstellingen is, zo blijkt uit het boek, geen uitvoering gegeven.

Leerlingbegeleiding, zo definieert Luna Rubio (p. 16) haar onderwerp, is "het geheel van activiteiten op het gebied van leerprocessen, keuzeprocessen, groepsprocessen en persoonlijke ontwikkeling, die berusten op een belangstellende houding van de begeleider ten opzichte van de leerling, met als doel de problemen die de prestaties en de algemene ontwikkeling van de leerling belemmeren te signaleren, en op die manier zo mogelijk te voorkomen en te verhelpen." Vervolgens probeert zij de vraag te beantwoorden wat voor activiteiten leerlingbegeleiders verrichten op het gebied van onderwijsleerprocessen, keuzeprocessen en groepsprocessen en in welke mate ze dat doen. Aan de inzet van begeleiders voor de persoonlijke ontwikkeling besteedt Luna Rubio geen aandacht, omdat het niet lukte om inhoudelijk valide items te ontwikkelen.

Om tot een antwoord op de bovenstaande vraag te komen, heeft Luna Rubio zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek gedaan. Het kwantitatief onderzoek bestaat uit twee enquêtes, waarbij de steekproef in beide gevallen niet representatief is voor de populatie van leerlingbegeleiders in het voortgezet onderwijs in Nederland. Bij de eerste afname zijn de vragenlijsten namelijk verspreid onder zeshonderd schoolleiders, met aan hen de vraag om de enquête te verstrekken aan de persoon die er volgens hen het meest voor in aanmerking kwam. Bij de tweede afname zijn de vragenlijsten alleen maar verspreid onder voormalige deelnemers aan de eerder genoemde opleiding Leerlingbegeleiding/Schooldecaanaat. De respons bedroeg respectievelijk 39 en 27 procent. Als aanvulling op de schriftelijke vragenlijsten, werden in het schooljaar 1993-'94 interviews afgenomen onder negentien leerlingbegeleiders.

Het proefschrift is opgebouwd uit vier delen en zeventien hoofdstukken. In het eerste deel wordt de bestaande literatuur over leerlingbegeleiding aangehaald. Hieruit blijkt dat er op dit terrein slechts sporadisch onderzoek is gedaan. Er is dan ook nauwelijks inzicht in

wat scholen in werkelijkheid aan leerlingbegeleiding doen, wat dit van docenten vergt en welke effecten dit heeft voor leerlingen. Voor zover er buitenlands onderzoek beschikbaar is, is het steeds de vraag in hoeverre dat van toepassing is op ons onderwijssysteem.

De ontwikkeling van een Likert-instrumentarium voor het meten van de activiteiten van de leerlingbegeleider, komt in het tweede deel aan de orde. Hierbij gaat Luna Rubio in op de inhouds- en begripsvaliditeit, de betrouwbaarheid en de stabiliteit van het instrumentarium. Door factoranalyse heeft zij de items geschaald. De indeling correspondeerde niet met de indeling die door het literatuuronderzoek werd verwacht, maar de schalen zijn volgens Luna Rubio toch bruikbaar voor onderzoek naar de activiteiten van begeleiders op het gebied van onderwijsleerprocessen, keuzeprocessen of groepsprocessen.

In deel drie worden zowel de opzet van het kwalitatieve onderzoek als de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeken vermeld. In het vierde deel voorziet de schrijver het onderzoek van enige kanttekeningen en vermeldt zij de implicaties van het onderzoek. Tevens probeert zij een theoretische basis te leggen voor vervolgonderzoek naar leerlingbegeleiding.

Aan de mogelijkheid tot sociaal-wenselijke antwoorden van respondenten, besteedt Luna Rubio speciaal aandacht. In de schriftelijke vragenlijsten heeft zij enkele vragen toegevoegd, die te zamen een sociale-wenselijkheidsschaal vormen. De vragen over leerlingbegeleiding die significant correleren met de sociale-wenselijkheidsschaal zijn bij verdere analyses niet gebruikt, om te vermijden dat de respondenten een te rooskleurig beeld geven van hun activiteiten. Door deze aanpak werden verscheidene, inhoudelijk relevante items en sommige schalen in het geheel verwijderd. Luna Rubio had naar mijn mening er beter voor kunnen kiezen om bij de schaalconstructie geen rekening te houden met sociale wenselijkheid en er tijdens analyses voor te controleren.

De sociale-wenselijkheidsschaal is bovendien onzorgvuldig samengesteld. Er is namelijk sprake van overlap tussen de inhoud van deze schaal en de schalen voor leerlingbege-

leiding, wat het sterkst tot uitdrukking komt bij de volgende items van de sociale-wenselijkheidsschaal: 'de problemen die leerlingen vertonen worden op onze school altijd serieus genomen' en 'de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen is op onze school net zo belangrijk als hun leerprestaties'. Het gevolg is dat, zoals Luna Rubio (p. 93) zelf ook aangeeft, niet duidelijk wordt in hoeverre sociale wenselijkheid in het onderzoek een rol speelt.

Net als Bakker (1986) maakt Luna Rubio bij de bespreking van haar resultaten geen onderscheid tussen de verschillende soorten leerlingbegeleiders. Een dergelijk onderscheid zou in toekomstig onderzoek waarschijnlijk verhelderend zijn. Logischerwijs kan dan worden verwacht dat decanen zich vooral bezighouden met keuzeprocessen, vakdocenten en 'remedial teachers' met onderwijsleerprocessen, vertrouwenspersonen met persoonlijke ontwikkeling en mentoren met alle processen. Vervolgens zou dan ook moeten worden gekeken of er verschillen tussen scholen zijn. Wanneer deze verschillen er zijn, zou kunnen worden nagegaan in hoeverre die verschillen samenhangen met het beleid van een school ten aanzien van leerlingbegeleiding. Het zou dan kunnen blijken dat op bepaalde scholen vakdocenten zich ook met keuzeprocessen bezighouden, of dat op sommige scholen mentoren alleen maar gericht zijn op onderwijsleerprocessen. Bij een dergelijke opzet zou het verstandig zijn om per school bij meer dan een functionaris een vragenlijst af te nemen.

In de activiteiten van de respondenten geeft Luna Rubio weinig inzicht, aangezien frequentietabellen, gemiddelden en standaarddeviaties ontbreken. In dit opzicht heeft zij haar vraagstelling onvoldoende beantwoord. Zij voert wel verscheidene t-toetsen uit. De uitkomsten daarvan en alle opmerkingen die zij maakt op basis van dergelijke analyses, moeten met de nodige twijfel worden beschouwd. Dergelijke toetsen horen namelijk niet bij een explorerend onderzoek met een

selecte steekproef. Of de genoemde opleiding, zoals Luna Rubio zelf hoopt, kan worden verbeterd door deze studie, is zeer de vraag. Wat zeker is, is dat op grond van deze studie niet kan worden geconcludeerd in hoeverre scholen te kort schieten in het begeleiden van leerlingen.

Er zijn indicaties dat op een deel van de scholen voor voortgezet onderwijs leerlingbegeleiding nog steeds niet structureel is geregeld (vgl. Bos, Vermeulen & Cremers-van Wees, 1993). Het ontbreekt op die scholen aan voldoende facilitering voor leerlingbegeleiders, aan beleid op dit gebied of aan overleg tussen de verschillende functionarissen. In het algemeen, en zeker in de onderbouw, geven docenten tegenwoordig vaker begeleiding en staan er vaker mentoruren op het rooster. De kans dat een leerling in het voortgezet onderwijs wekelijks vrij heeft tijdens dat uur, is in vijftien jaar dan ook een stuk kleiner geworden.

Dit proefschrift levert dus nieuwe instrumenten op die hopelijk vaker gebruikt zullen worden. Het onderzoek vind ik af en toe knullig uitgevoerd en dat is zonde, want op deze manier heeft het onderzoek weinig zeggingskracht en levert het nauwelijks nieuwe inzichten in de activiteiten van leerlingbegeleiders op.

D.R. Veenstra

Literatuur

- Bakker, J.C. (1986) *Docenten en leerlingen. Onderzoek naar tijdsbesteding, begeleidingsgedrag en motivatie van avo-docenten in het kader van leerlingbegeleiding*. Amsterdam: VU Uitgeverij (dissertatie Vrije Universiteit).
- Bos, K.T., Vermeulen, C.J.A.J., & Cremers-van Wees, L.M.C.M. (1993) *Leerling- en keuzebegeleiding bij de basisvorming*. Enschede: OCTO.
- Hüpscher-Post, A.D. (1983) *Leerlingbegeleiding in het voortgezet onderwijs*. Rotterdam: Vakgroep Onderwijs sociologie en Onderwijsbeleid, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Mededelingen

Promoties

Universiteit van Amsterdam

Promovendus: Drs. M. Vermeulen

Titel proefschrift: De school als arbeidsorganisatie

Promotor: Prof.dr. A.M.L. van Wieringen

Co-promotor: Dr. S. Karsten

Datum: 11 juni 1997

Universiteit van Amsterdam

Promovendus: Drs. T.M. Bechger

Titel proefschrift: Methodological aspects of educational comparison: the case of reading literacy

Promotor: Prof.dr. C.M. de Glopper

Co-promotor: Prof.dr. J.J.C.M. Hox

Datum: 4 juli 1997

Vrije Universiteit

Promovendus: Drs. E.F.J.M. Brand

Titel proefschrift: Differentiation of attention problems in children

Promotor: Prof.dr. D.J. Bakker en

Prof.dr. J.F. Orlebeke

Datum: 16 juni 1997

Vrije Universiteit

Promovendus: Drs. J.R. Koopmans

Titel proefschrift: The genetics of health-related behaviors. A study of adolescent twins and their parents

Promotor: Prof.dr. J.F. Orlebeke

Datum: 17 juni 1997

Universiteit Twente

Promovendus: Drs. Th.J. Bastiaens

Titel proefschrift: Werken en leren met Electronic Performance Support Systems

Promotor: Prof.dr. W.J. Nijhof

Datum: 12 november 1997

Rijksuniversiteit Leiden

Promovendus: Drs. H.J. Vermeer

Titel proefschrift: Sixth-grade students' mathematical problemsolving behavior. Motivational variables and gender differences

Promotor: Prof.dr. M. Boekaerts

Datum: 16 oktober 1997

Recent gestart onderzoek

Universiteit van Amsterdam

Titel project: Effect-evaluatie Kaleidoscoop en Piramide

Projectleiding: Dr. P. Leseman en

Drs. A. Veen

Titel project: Integratie van OET/OALT in het basisonderwijs

Projectleiding: Drs. M. Robijn

Universiteit Twente

Titel project: Didactisch model simulator-trainingen

Projectleiding: Prof.dr. J.M. Pieters

Titel project: Multi-niveau IRT-modellen met onbetrouwbaar gemeten covariaten

Projectleiding: Prof.dr. W.J. van der Linden

en Dr. C.A.W. Glas

Oratie

Dr. G.F. Heyting, benoemd tot hoogleraar in de faculteit der Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam, met de leeropdracht 'Opvoedkunde, in het bijzonder de grondslagen en geschiedenis van de pedagogische wetenschappen' heeft op 27 juni 1997 haar ambt aanvaard met het uitspreken van een rede, getiteld: *Het vanzelfsprekende en het discutabele; een schets van opvoedkundig grondslagenonderzoek*.

Afscheidscolleges

Prof.dr. F.J. Mönks heeft op 6 juni 1997 zijn werkzaamheden als hoogleraar in de Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen beëindigd met een afscheidscollege, getiteld: *Differentiatie en integratie*.

Prof.dr. J.H.G.I. Giesbers heeft op 27 juni 1997 zijn werkzaamheden als hoogleraar in de Onderwijskunde aan de Katholieke Universiteit Nijmegen beëindigd met een afscheidscollege, getiteld: *Waarde(n)vaste schoolorganisatie en schoolleiding*.

Benoemingen

Dr. M. Mulder is per 1 april 1997 benoemd als Universitair Hoofddocent bij de Vakgroep Onderwijsorganisatie en -Management van de Faculteit der Toegepaste Onderwijskunde aan de Universiteit Twente.

Drs. G. van Engelenburg is per 15 april 1997 benoemd als Universitair Docent bij de Vakgroep Onderwijskundige Meetmethoden en Data-analyse van de Faculteit der Toegepaste Onderwijskunde aan de Universiteit Twente.

SWIDOC

Met ingang van 1 september 1997 zal het SWIDOC te zamen met vier andere KNAW-instituten opgaan in het Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatie: NIWI, dat gevestigd is op het adres: Joan Muyskenweg 25, 1096 CJ Amsterdam.

Het postadres is: NIWI, Postbus 41950, 1009 DD Amsterdam; telefoon: 020-4628600; fax: 020-6685079; web site: <http://www.niwi.knaw.nl>

Inhoud andere tijdschriften

Comenius

17e jaargang, nr. 2, 1997

Het welbevinden van jongeren uit verschillende gezinstypen, door E. Spruijt en M. de Goede

Moet besnijdenis mogen? door P. van der Ploeg

Opvattingen en handelen van cursisten en docenten in de basiseducatie, door M. Lunenberg en M. Volman

Van tobende puber naar lachende leerlingen, door A. Dieleman

Forum

'Voor enkele toevallige geïnteresseerden'.

Onderzoeksperspectieven voor een historische opvoedingssociologie, door R. Vanderstraeten

Tijdschrift voor Orthopedagogiek

36e jaargang, nr. 5, 1997

Paradigma-verschuiving in de visie op zorg voor mensen met een verstandelijke handicap

(inaugurele rede), door A.Th.G. van Gennep
De lokroep van het dominante paradigma.
Commentaar bij de oratie van Prof.dr. A.Th.G. van Gennep

Toch nog leren lezen in het basisonderwijs?
door W. Verhagen, C.A.J. Aarnoutse en J.H.L. Oud

Verblijfsduur als verklaring voor de groei van het speciaal onderwijs, door Y.J. Pijl

Tijdschrift voor Orthopedagogiek

36e jaargang, nr. 6, 1997

Risicogezinnen en predictie en preventie van kindermishandeling, door H.E.M. Baartman
Stimulering van het denken. Classificatie van programma's en enkele Europese trends, door J.H.M. Hamers en M.Th. Overtoom

Ei of ij, au of ou? Het effect van lees- en schrijfvoering met elkaar vergeleken, door W.H.J. van Bon en J. van Staalduinen
WSNS, beleid en statistiek, door A.J.J.M. Ruijsenaars en D.G.M. van der Aalsvoort

Ontvangen boeken

Day, Chr., Veen, D. van & Walraven, G. (Eds.), *Children and youth at risk and urban education*. Garant, Leuven/Apeldoorn, 1997, f 59,50.

Driesen, L., *Straffen?* Garant, Leuven/Apeldoorn, 1996, f 39,90.

Goorhuis-Brouwer, S.M., *Het wonder van de taalverwerving*. Uitgeverij De Tijdstroom, Utrecht, 1997, f 29,75.

Graas, D., *Zorgenkinderen op school. Geschiedenis van het speciaal onderwijs in Nederland, 1900-1950*. Garant, Leuven/Apeldoorn, 1996, f 59,50.

Groot, R. de, Heethuis, H., & Koekkoek, M. (red.), *Hulp op maat. Leervervaardentraining in de basisvorming*. Garant, Leuven/Apeldoorn, 1996, f 28,-.

Hilst, K. van der, *Basisboek psycho-sociale begeleiding. Probleemoplossen in de persoonlijke levensloop*. Uitgeverij SWP, Utrecht, 1997, f 34,50.

Hintjes, J., *Analytische ethiek. Een kritische introductie*. Uitgeverij Giotto, Vaals, 1997, f 25,-.

Kleijer, H., & Tillekens, G. (red.), *Burgerschap zonder moraal. Een sociologische kijk op de verantwoordelijke burger*. Garant, Leuven/Apeldoorn, 1997, f 39,50.